

Тема 4.5

Якими є умови та форми активної громадянської участі у житті суспільства

У межах теми ми розглянемо активну участь громадян у житті суспільства і держави. Різноманітні форми роботи допоможуть вам краще зрозуміти такі поняття та суспільні явища, як: демократичний громадянин, культура громадянськості, активна громадянська позиція, соціальна згуртованість, солідарність та взаємодія людей у суспільстві, форми соціальної активності громадян.

Ключові здобутки
у вивченні теми

3D

Думаємо про форми соціальної активності громадян.

Дбаємо про умови, що сприяють активності та згуртованій діяльності громадян.

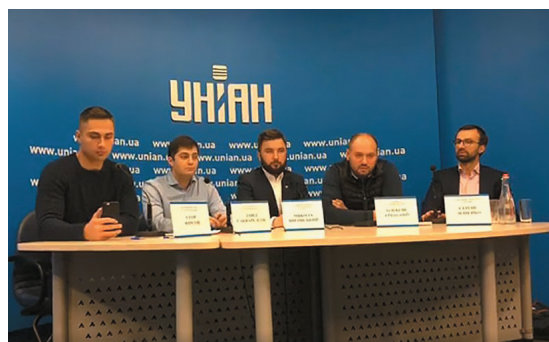
Діємо, навчаючись проводити мирні зібрання громадян.

Члени Широківської об'єднаної територіальної громади (Запорізька область) на спільній акції. Квітень 2017 р.

Акція на підтримку в'язнів Кремля (#26SOLIDARITY) у Чернігові. Лютий 2018 р.

Прес-конференція громадських активістів щодо спільного меморандуму. Київ, жовтень 2017 р.

Розглядаємо і
обговорюємо

- Розгляньте фотографії.
- Для чого люди зібралися? Що, на вашу думку, їх об'єднує?
- Чому широка громадянська участь стала можливою? В яких формах вона втілюється?

Модуль 1

Хто такий демократичний громадянин

Згідно з Конституцією, в Україні, як демократичній державі, верховна влада належить народові, громадянам.

Громадянська реклама

Демократичні громадяни — це люди, які беруть активну участь у суспільно-політичному житті не тільки під час виборів, а й здійснюють постійний контроль дій влади

Таким громадянам притаманна культура громадянськості. *Культура громадянськості* — це ставлення людини до держави і дій влади, що проявляється у законослухняності та критичній вимогливості. Культура громадянськості врегульовує взаємодію громадян з владою, а не протистояння окремих верств суспільства одна одній. Вона характеризується сприйняттям влади не як предмета боротьби й завоювання, а як об'єкта впливу у процесі захисту інтересів і прав громадян. Культура громадянськості виражається у знанні й визнанні громадянами суспільних норм, готовності їх дотримуватися. Культура громадянськості базується на знанні людей про їхні права й обов'язки, про те, як влаштована держава, про те, якими є політична система й головні конституційні та законодавчі процедури політичного процесу. В результаті цілеспрямованої освіти і різнобічного виховання, формується *свідомий, небайдужий, активний та відповідальний громадянин*, достатньо самостійний, незалежний у судженнях і здатний чинити зворотний вплив на державу і суспільство, роблячи їх демократичними. До інших характерних рис такого громадянина належать *патріотизм, правосвідомість, політична культура, моральність, реалізація активної громадянської позиції у суспільному житті, готовність діяти, захищати свою країну, здатність до самопожертви, а також життя і праця на благо суспільства*.

Обговорюємо

Портрет демократичного громадянина

- Об'єднайтеся у три групи і прочитайте текст.
 - **1 група** добирає з вищенаведеного тексту ключові **іменники**, які характеризують демократичного громадянина.
 - **2 група** шукає у тексті ключові **прикметники**, які характеризують демократичного громадянина.
 - **3 група** вибирає ключові **дієслова**, які характерні для такої особи.
- Зберіть у групах спільні результати. Використовуючи добірку іменників, прикметників та дієслів, визначте: яким є демократичний громадянин, як він формується, у яких діях проявляється його активна громадянська позиція?*

Модуль 2

Якими є форми соціальної активності громадян

■ **Соціальна взаємодія** — це система взаємозумовлених соціальних дій, це форма суспільних зв'язків, що реалізуються під час обміну діяльністю, інформацією, досвідом, уміннями, навичками та при взаємному впливі людей і соціальних спільнот.

У громадянському суспільстві активний громадянин знаходить чимало однодумців, об'єднується з іншими людьми, що мають спільні цілі та інтереси. Таке суспільне явище має назву *соціальна взаємодія*.

Соціальна взаємодія виникає через спільність або розбіжність інтересів, близьких чи віддалених цілей, поглядів. Саме соціальна взаємодія складає основу будь-яких відносин у суспільстві.

Саме наявність у суспільстві *соціальної взаємодії, соціальної єдності та згуртованості* є необхідними умовами для того, щоб громадяни ставали активними учасниками суспільного життя, спільно піднімалися на захист своїх законних прав та інтересів.

Громадянська реклама

Будь тією зміною, яку хочеш побачити у світі!

Махатма Ганді

Щоб люди брали активну участь у громадському житті, потрібно знайти їм із доступними інструментами впливу та формами соціальної активності. До таких, перш за все, належать *мирні зібрання*. Вони є не лише критерієм, за яким визначають рівень розвитку демократії у країні, але і надзвичайно дієвим способом громадського контролю за інститутами публічної влади.

Поняття *мирне зібрання* охоплює будь-які заходи, що проводяться у публічних місцях у формі зборів, мітингу, демонстрації, пікетування, походу тощо.

Громадянська реклама

Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Стаття 39 Конституції України

■ **Соціальна єдність або солідарність** — це єдність груп, верств або навіть цілого суспільства, яка породжується спільними інтересами, цілями, цінностями, взаєморозумінням та об'єднує людей в одне ціле — спільним історичним розвитком, мовою, етнічним походженням, культурою, економічною спорідненістю, прагненням до миру і суспільного порядку.

ЯК ПРОВЕСТИ МИРНЕ ЗІБРАННЯ ГРОМАДЯН

Кого повідомляти про мирне зібрання?

Повідомляти про мирне зібрання потрібно орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. Вам не потрібно згоди органу на проведення мирного зібрання, адже ви тільки повідомляєте про свій намір. До мирних зібрань застосовується *виключно порядок сповіщення*. Повідомляти про проведення мирного зібрання має організатор мирного зібрання чи його уповноважений представник особисто або шляхом надсилання листа.

Розділ 4.5 Якими є умови та форми активної громадянської участі у житті суспільства

Що означає «сповістити про захід завчасно»?

На сьогодні немає жодного чинного нормативно-правового акту, який би встановлював конкретний термін завчасного повідомлення про мирне зібрання. Стара юридична практика встановлювала обов'язок організаторів мирних зібрань повідомити владу про мирне зібрання за 10 днів до його проведення.

В яких випадках повідомлення не є обов'язковим?

Повідомлення про проведення мирного зібрання не обов'язкове у разі проведення *спонтанного мирного зібрання*, спричиненого подією, яку неможливо було завчасно передбачити, щоб повідомити про намір проведення зібрання у терміни, визначені Законом. Такі зібрання є випадковими і виникають, наприклад, коли групи людей збираються в конкретному місці без попереднього сповіщення чи запрошення. *Заборонити* проведення мирного зібрання може *тільки окружний адміністративний суд*. Мирне зібрання може бути заборонене *лише* в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою:

- запобігання заворушенням чи злочинам;
- для охорони здоров'я населення;
- для захисту прав і свобод інших людей.

Громадянська активність

Як провести мирне зібрання?

- Об'єднайтеся у групи. Ознайомтеся з інформацією про форми мирних зібрань та розгляньте фотографії.
- Обговоріть у групі та оберіть важливе суспільне питання, з приводу якого ви хотіли би провести мирне зібрання, оберіть форму свого заходу.
- Поміркуйте, на що потрібно звернути увагу при підготовці заходу, до кого і за якою допомогою звернутися, як залучити необхідні ресурси.
- Складіть короткий план підготовки заходу і презентуйте його перед класом.
- Уважно вислухайте презентації своїх однокласників. Ставте запитання, для з'ясування й уточнення певних моментів.
- Проведіть підсумкове обговорення.

Загальні збори громадян смт Понорниця Коропського району Чернігівської області. Березень 2018 р.

Розділ 4.5 Якими є умови та форми активної громадянської участі у житті суспільства

■ **Збори** — це зібрання, на яке скликаються всі члени спільноти для прийняття рішень з тих чи інших питань життя організації. Збори — це також вищий керівний орган організацій, створених спільнотами. Це форма колективного обговорення ділових проблем, які хвилюють громадськість.

■ **Мітинг** — це організована форма політичних дій, масове публічне зібрання людей для обговорення актуальних суспільно-політичних проблем. Суттєвою особливістю є його спрямованість на формування психологічної готовності людей до безпосередньої політичної дії. Український синонім слова мітинг — **віче**.

■ **Демонстрація** — масовий марш як публічне вираження соціально-політичного настрою. Учасники демонстрацій виготовляють плакати, банери із гаслами, закликами, вимогами, а також вигукують їх під час проходження по вулицях.

«Народне віче» — мітинг на Майдані Незалежності, Грудень, 2013 р.
Фото Василя Максимова, <http://o.canada.com/news/photos-massive-protests-in-kiev-ukraine>

Демонстрація-марш за права тварин у Запоріжжі 15 жовтня 2017 р.
<https://www.061.ua/news/1828046>

Розділ 4.5 Якими є умови та форми активної громадянської участі у житті суспільства

■ **Пікетування** — форма демонстрації, під час якої група учасників пікету може виготовляти плакати, встановлювати намети, влаштовувати чергування у громадському місці зі спеціальною метою. Серед таких цілей — охорона певної території, влаштування перешкод, привертання уваги, висловлення підтримки чи протесту проти чого-небудь.

■ **Похід (хода)** — пересування організованої групи людей, загону, зібрання, що переміщується під відкритим небом з певною метою і в установленому порядку (строю). Під час організації та проведення походів мають бути виконані різні вимоги, наприклад, узгодження маршруту, обмеження руху транспорту тощо.

■ **Інші форми мирних зібрань:** сидячі демонстрації і протести, факельні процесії, мовчазні марші, «людські (живі) ланцюги», вело-, мото- та автопробіги, музичні чи театралізовані вистави і паради тощо.

Пікет акторів Київського обласного драматичного театру з вимогою виплати зарплати, грудень 2017 р. Фото: Олег Коваленко, <https://sharij.net/103769>

XXIV Міжнародний молодіжний похід-проца Львів-Унів 19–21 травня 2017 р. з нагоди свята Чудотворної ікони Унівської Богородиці

«Живий ланцюг» Соборності. Бахмут, 22 січня 2018 р. Фото: Микита Луцький. <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/28989981.html>

Web-активність

Знайдіть в Інтернеті інформацію про правові основи та статистичні дані щодо мирних зібрань в Україні на офіційному сайті Центру політико-правових реформ (ЦППР).

Застосуйте набуті знання і досвід

Відвідайте органи місцевого самоврядування вашого міста, селища чи району.

Дізнайтеся, які форми соціальної активності відбувалися у вашому місті чи селищі останнім часом, а які плануються незабаром.

Розпитайте про допомогу, яку ви могли б надати в їхній організації.